

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Iustitia Et Iure ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

12 Quot modis Iudex iuridicè procedat aduersus crimina.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

constiterit, punire. & quamuis hæc cessio Iuris esset contra rectam gubernationem, eò quòd Princeps vel malitià vel ignorantia facile posset peruersè iudicare, & hoc Iure cum magno Reipubl. damno abuti; tamen non esset contra iustitiam; nam quiuis iure suo cedere potest. Vnde nec Princeps peccaret sic puniendo ex priuata scientia, quando causa subesset digna tali pœna. Confirmatur, quia in quibusdam Religionibus ita iure suo cessere subdii, vt à Superioribus suis ex priuata scientia puniri possint, saltem pœnis modicis: cur non idem fieri possit in Republica, absolutum ius suo Principi concedente, etiam in magnis? imò si Princeps esset eius sanctitatis & sapientiæ, vt neque fallere neque falli facile posset; prudenter id ei à Republica concedi posset, vt si talis esset, qualis erat Moyfes vel Apostoli.

98
Si malum auertendum.

Dico Tertio, Quando non agitur de puniendo crimine, sed de auerendo in posterum malò, quòd Reipub. vel innocenti intentatur, potest Princeps ex priuata scientia, si alia ratio non suppetit, tubere interfici auctorem. Pater, quia hîc non agit vt Iudex auctoritate publica puniens, sed vt quiuis priuatus, se aut rem sibi commissam defendens.

99
Condemnare non potest non auditum.

Dico Quarto, Princeps quantumuis sit certus de crimine, non potest ordinariè condemnare, nisi citatum & auditum, est communis DD. ratio est, quia contrà facere, esset auferre arma reo, quibus se Iure potest defendere, negando crimen, si est occultum: vel certè excusando eo modo, quo poterit. vnde Iure gentium hoc receptum est. imò videtur esse Iuris naturalis, nam Clement. Pastoralis, versus finem dicitur; *De crimine graui delato, facultas defensionis, quæ à Iure naturali prouenit, adimi non valet, cum illa tollere Imperatori non licuerit, quæ Iuris naturalis existunt.* Sed sæpè in vtroque Iure, id quod propriè est Iuris gentium, dicitur Iuris naturalis, vt ostensum est cap. 5. dub. 3.

100
Quando possit condemnari reus non auditus.

Dixi ordinariè, quia in quibusdam casibus id non est necesse seruare. Primo, Si crimen est publicum, vt rectè Nauar. c. 25. n. 10. sic latrones reperti in crimine, interdum è vestigio suspenduntur, sine vlla defensione aut processu. ratio est, quia factum notorium seu publicum, est loco accusatoris & testium, nec relinquit illi ius vllum defendendi sui in iudicio.

Secundò, Quando esset periculum rebellionis, vel alterius grauis turbationis, si iuridicè procederetur; vt idem Nauarrus docet, & Siluester v. Homicidium. 1. q. 2. ex Archidiacono; vt si esset valdè potens. tunc tamen debet eius causa priuatim discutì; nisi sit omnino euidentis.

Tertio, Quando quis machinatur Reipubl. vel priuatis perniciem, quæ aliter auerti nequit, vt antè dictum est. Sed hoc non tam est punire crimen commissum, quàm impedire malum impendens.

101

Quarto, Si crimen soli Principi & tribus aliis notum sit, ita vt iuridicè probari possit: tunc enim posset occultè interfici reus, sine citatione & probationibus, si publicè absque graui aliquo incommodo puniri non possit. ratio est, quia quando crimen sic est probabile; manifestum est, reum non habere iustam vllam defensionem in iudicio. Ita Petrus Nauarra num. 192. & Arragon q. 67. art. 2. qui pro eadem sententia citat Gregorium Lopez. Idem sentit Couar. lib. 1. variar. c. 2. n. 7. & Iurisperiti supra citati.

102

Notandum est, ea quæ diximus de non con-

demnando ex priuata scientia, vel non auditum, potissimùm intelligenda de condemnatione ad mortem vel mutilationem; tamen videntur etiam habere locum in priuatione bonorum, officiorum perpetuorum, carcere, exilio, vt notauit Nauarrus supra: nam eadem ferè rationes accommodari possunt.

DUBITATIO XII.

Quot modis Iudex iuridicè procedat aduersus crimina.

Respondeo, Communiter poni à DD. tres modos: vel enim procedit via *accusationis*, vel *denuntiationis*, vel *inquisitionis*. habetur expressè cap. Qualiter & quando. 2. de accusationibus. *Via accusationis* procedit, quando est aliquis actor, qui spondet se obiecta probaturum. *Denuntiationis* verò, quando aliquis deulit crimen, qui non vult suscipere onus probandi. hoc enim differunt accusator & simplex denuntiator, quòd accusatori incumbat onus probandi; denuntiatori minimè. Est autem duplex *denuntiatio*, quædam dicitur *Euangelica*, quæ tendit ad emendationem fratris, & fit Superiori tamquam patri: de qua 2. 2. q. 32. de correptione fraterna. Alia *Judicialis*, quæ spectat vel punitionem criminum, ob bonum commune, vel certè mali damniq̃ue impeditioem, & fit Superiori tamquam Iudici.

Via *inquisitionis* proceditur, quando Iudex seu Superior ex officio procedit ad purgandum Prouinciam, vel ad locum aliquem suæ iurisdictioni subiectum reformandum, vel ad inuestigandum criminis commissi auctorem.

Dicès, Iudex non potest aliquem condemnare sine accusatore, vt docet D. Thomas q. 67. art. 3. ex D. Ambrosio: ergo tantùm potest via accusationis procedere.

Resp. Iudicem non posse condemnare sine accusatore generatim accepto: nam semper requiritur accusator formalis vel virtualis. Virtualis dicitur id quod vices accusatoris supplet. Vicem eius supplet in criminibus contra bonum publicum, simplex denuntiator; in priuatis si sint notoria, ipsa facti euidentia. Imò hæc in omnibus delictis supplet vicem accusatoris, testis, & totius processus iuridici, si etiam Iudici cum hac, ipsa persona sit notoria, vt docet Caietanus q. 67. art. 3. Si autem non sint notoria, & per denuntiationem Euangelicam procedatur, tunc ante contumaciam reus puniri non potest: vnde non opus est accusatore. post contumaciam potest iuridicè contra illum procedi; & tunc ipsa contumacia Iudici & aliis quibusdam nota, est loco accusatoris. Si autem procedatur per inquisitionem, tunc infamia, vel indicia locum illius supplet. Ita Sotus de secreto, membr. 2. quæst. 6.

Aduertendum tamen est, commodiùs poni tantùm duos modos procedendi contra criminosos; alterum *ex officio*, alterum *ad instantiam partis*. denuntiatio enim non est per se aliqua distincta via procedendi, sed est quiddam prauium vt Iudex procedat ex officio; vt rectè docet Iulius Clarus lib. 5. §. Practica criminalis. q. 3.

Ex officio procedit, quando præcedente aliqua infamia, vel denuntiatione, capit informationes, &

&c

& format inquisitionem contra auctorem, vt sic ad plenam probationem & sententiam perueniat.

Ad instantiam partis, quando pars offensa, vel alius, ad quem id iure spectare potest, accusationem porrigit, & Iudex ea admissa, secundum eius probationes procedit. quando igitur Iudex agit ex officio, procedit per inquisitionem: dum ad instantiam partis, per accusationem.

106
In quibus procedatur ex officio.

Modus procedendi ex officio, seu per inquisitionem, extendit se ex dispositione Iuris Canonici ad omnia crimina, secundum Archidiaconum in cap. Felicis. §. vlt. de penis in 6. In omni enim genere criminum possunt Iudices per inquisitionem procedere. Idem ex consuetudine seruatur in foro ciuili. vnde in quibusdam Regnis via inquisitionis adeo est ordinaria, vt altera, nempe accusationis, non admittatur, nisi in paucis causis. In regno enim Neapolitano nemo admittitur ad accusandum, nisi suam vel suorum iniuriam exequatur. Et in regno Franciæ prohibita est accusatio omnis ad vindictam publicam tendens, & solum permittitur pro interesse ciuili. vnde in omnibus causis criminalibus proceditur per viam inquisitionis, vt docet Clarus supra n. 6. ex Guilielmo de Bened. & Practica Millæi.

DUBITATIO XIII.

Quando procedit Iudex via inquisitionis generalis, vtrum debeat precedere infamia persone vel delicti.

107
Triplex inquisitio.

NOtandum, esse triplicem inquisitionem. Prima est *Omnino generalis*, qua in genere inquiritur, an subditi seruent leges, an non committantur crimina, an de nullo sit fama vel suspicio alicuius criminis. hac vtuntur Prælati & Superiores in visitatione Prouinciæ & locorum subiectorum.

Secunda est *Omnino specialis*, qua de certa persona & de certo crimine quaeritur, v. g. an Petrus commiserit simoniam, furtum, &c.

Tertia est *Mixta*, quando vel solum crimen est speciale, vel sola persona: vt, quis fecerit istud homicidium, an Petrus seruet statuta vel ordinationes synodales. His positis,

108
Inquisitio generalis.

Respondeo & Dico Primò, Vt Iudex faciat inquisitionem omnino generalem, non est necesse vt aliqua infamia præcesserit, est communis DD. sententia. Probatur Primò, Quia in Iure præcipitur Prælati Ecclesiasticis, & Superioribus, vt suo tempore faciant visitationes & inquisitiones generales, vt patet cap. Perniciosa. 1. de officio Iudicis ordinarij: *Habeant Episcopi singularum urbium, in suis diocesis liberam potestatem adulteria & scelera inquirere, vlcisci & iudicare.* Glossa tamen putat hic agi de inquisitione speciali, quæ fit præcedente infamia: sed potest etiam intelligi de generali. Item cap. Romana. 1. §. Sanè, de censibus, in 6. *Proposito verbo Dei querat de vita & conuersatione ministrantium in Ecclesiis.* vbi aperte agitur de inquisitione generali. Probatur Secundò, Quia talis inquisitio est necessaria ad purgandam Rempublicam, moresq; in cæteribus hominum reformandos. Tertiò, Per eam nulli fit iniuria, cum de nemine in particulari fiat inquisitio. Nec refert, quòd hac

ratione detegantur occulti peccatores; quia id per accidens & præter intentionem inquirentis contingit: & aliàs bonum commune huic incommodo anteponendum est. Denique nisi talis inquisitio fieret, multa crimina manerent impunita; (quæ tamen puniri omnino expedit, ne criminosi inualescant) nemo enim ea sponte deferret.

Dico Secundò, In hoc tamen casu interrogati subditi, non debent patefacere criminosos occultos, qui nulla talis criminis infamia laborant. est communis sententia DD. D. Thomæ q. 69. a. 2. & Caietani in illum art. Soti, de tegendo & retegendo secreto, membro 2. q. 6. Nauarri, cap. Inter verba, conclus. 6. v. 2. 1. & in Rubr. de iudicijs, n. 87. & colligitur ex cap. Qualiter & quando, supra. Ratio est, quia id, de quo nulla adhuc est fama, censetur occultum, dum via inquisitionis proceditur: atqui Iudicis potestas non se extendit ad elicienda occulta; maxima enim inde incommoda in Republ. sequerentur. Itaque etiam si sub iuramento, vel sub pœna excommunicationis præcipiat vt dicas veritatem de eo quod nosti; tamen non teneris: sed potes cum restrictione mentali dicere; te nescire quidquam: intelligendo tacite, te nescire eo modo vt teneris patefacere. de quo supra c. 11. dub. 20. & infra cap. 30. dub. 6.

109

Occulta non debent panti.

Sed difficultas est, Vtrum etiam obligentur non manifestare, ita vt peccent contra iustitiam, si in hoc casu crimina occulta aperuerint. Videri possit alicui, saltem quando crimen probari potest in iudicio, non peccare contra iustitiam eos, qui illud in huiusmodi inquisitione patefaciunt Superiori: nam eo euentu ius habent accusandi vel denuntiandi auctorem. Quicumque enim vel testibus vel alijs indicijs crimen probare potest, non peccat contra iustitiam, si illud Iudici denuntiet: expedit enim bono publico, vt omnibus hac potestas detur. generatim enim loquendo, infamia & punitio, quæ priuato inferitur, abundè compensari videtur exemplo publico & timore, qui alijs iniicitur, per quem sibi à peccando cauent. Idem confirmari videtur ex praxi totius orbis, vbique enim consueuerunt tales deferri, non solum quando generalis inquisitio instituitur, & subditi interrogantur, sed etiam sponte à non rogatis; vt docet Clarus q. 7. Nihilominus communis ferè DD. sententia est, id illicitum est, quando ad solam punitionem tenditur: tunc enim debere præcedere infamiam, vt colligitur ex cap. Qualiter, supra. Nec obstat praxis orbis contraria: nam multi hac in re peccant per ignorantiam. Multi etiam non tam punitionem spectant criminosi, quàm emendationem, vel mali impeditionem & auersionem; quo casu denuntiatio est licita, etiam si non præcesserit infamia, vt passim DD. tradunt.

110

Si potest probari.

His addo, Quando crimen nullo modo probari potest, aperte contra iustitiam peccari, si illud aperias; quia nullum ius habes illius patefaciendi. cum enim non possit probari, non potest quoque puniri, ac proinde non potest ex eius reuelatione aliud sequi quàm infamia.

Excipe tamen duos casus, quibus potest Superiori patefieri, etsi omnino occultum sit. Prior est, quando id putatur esse necessarium ad ipsius emendationem: tunc enim aperiendum Superiori, non vt Iudici, sed vt patri; vt sua prudentia & auctoritate illum emendet. Alter est, dum aliquod malum spirituale vel temporale impendet ab aliquo,

111

112
Occultum potest aperiiri duobus euentis.